22.03.2021

Hallituksen esitys eduskunnalle hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi
Teema: Erityisteemana julkisten palvelujen yhtiöittäminen

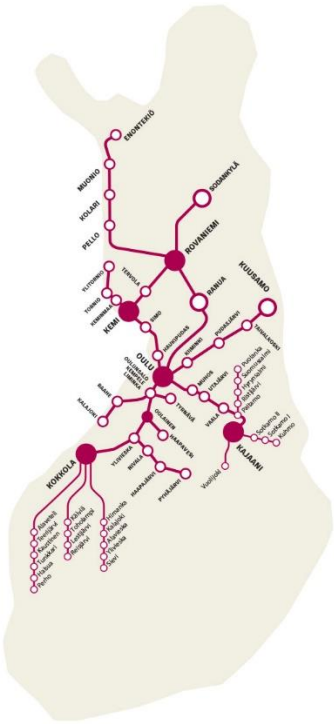
Asia: HE 241/2020

Pohjois-Suomen laboratoriokeskuksen liikelaitoskuntayhtymä NordLabin lausunto:

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt NordLabilta (Pohjois-Suomen laboratoriokeskuksen liikelaitoskuntayhtymältä) asiantuntijalausuntoa otsikon mukaisesta lainsäädännöstä, erityisteemana julkisten palvelujen yhtiöittäminen.

NordLabin (Pohjois-Suomen laboratoriokeskuksen liikelaitoskuntayhtymän) omistaa 5 Pohjois-Suomen sairaanhoitopiiriä: Keski-Pohjanmaan sosiaali- ja terveyspalvelukuntayhtymä Soite, Länsi-Pohjan sosiaali- ja terveyspalvelujen ja sairaanhoitopiirin kuntayhtymä, Lapin ja Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiirien kuntayhtymät sekä Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä. NordLab tuottaa omistajilleen kliinisiä laboratoriotutkimuksia. NordLab toimii laajalla maantieteellisellä alueella n. 70 toimipisteessä Pohjois-Suomessa; Keski-Pohjanmaan Perhosta Lapin Enontekiölle. Alueellamme toimii kuusi ympärivuorokautisen päivystyksen yksikköä, joista kaksi on laajan päivystyksen yksiköitä, sekä kaksi ympärivuorokautisen perusterveydenhuollon päivystävää yksikköä, joiden laboratoriopalvelut NordLab tuottaa.

NordLabin toimipiste- ja logistiikkaverkosto:

Lääketieteellisistä erikoisaloista kliinisen kemian ja kliinisen mikrobiologian lääketieteellinen toiminta, ml. alojen koulutus, on kokonaisuudessaan NordLabin tuottamaa omistajillemme koko OYS erityisvastuualueella (OYS-ERVA). Lisäksi NordLab tuottaa genetiikan laboratoriopalveluita, mutta perinnöllisyyslääketieteen erikoisalan palvelut ovat sairaanhoitopiirien itsensä tuottamia.

NordLab on toiminut liikelaitoskuntayhtymä -muotoisena ja nykyisessä laajuudessaan vuodesta 2013 lähtien. Toimintavuosiensa aikana NordLab on kehittänyt ja tehostanut laboratorio toimintaa ja olemme pystyneet laskemaan asiakkaiden hintoja (2015 vrt. 2021) 2,5%. Samaan aikaan yleinen hintakehitys on ollut +3,9%.

Hyvinvointialueiden yhteistoiminnan jatkuminen kriittistä

Tulevien hyvinvointialueiden edellytykset tuottaa laboratorion erikoisalojen palveluita itsenäisesti ovat alueellamme heikot, Pohjois-Pohjanmaata lukuun ottamatta. Esimerkiksi laboratorioalan lääkäreiden eli kliinisen kemian ja kliinisen mikrobiologian erikoislääkäreiden saatavuus on koko valtakunnassa heikkoa. NordLabissa toimivat lääkärit ovat tuottaneet alojen palveluita sekä koulutusta koko alueelle, turvaten esimerkiksi tartuntatautilain edellytykset mikrobiologisten laboratorioiden toiminnalle koko alueella. Vastaavasti mikrobiologisten laboratorioiden toimintaa on alueellamme turvattu yhteisillä sairaalamikrobiologiresursseilla. NordLabissa tehdään myös pitkäjänteistä työtä oman yhteisen laboratoriotietojärjestelmän kehittämiseksi. Myös jatkossa on Lapin, Pohjois-Pohjanmaan, Kainuun ja Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueiden pystyttävä tuottamaan yhteistyössä laboratoriopalvelut, niiden saatavuuden ja laadun turvaamiseksi sekä riittävien henkilöstö- ja muiden voimavarojen tai tehtävissä tarvittavan erityisasiantuntemuksen turvaamiseksi. Lisäksi yhteistyö on tarkoituksenmukaista taloudellisten mittakaavaetujen saavuttamiseksi jatkossakin.

Hyvinvointiyhtymä vai Yhtiö?

Uusi lakiesitys ei tunne NordLabin nykyistä toimintamuotoa; usean hyvinvointialueen yhdessä omistamaa liikelaitoskuntayhtymää. NordLabin tyyppinen toiminta voisi uuden lain mukaisesti jatkua esim. hyvinvointialueiden yhteisenä hyvinvointiyhtymänä. NordLabin omistaja-sairaanhoitopiirit ovat tehneet toimintavuosien aikana useampia selvityksiä NordLabin toiminnan yhtiöittämisestä, mutta asiassa ei ole edetty, johtuen mm. sote-lainsäädännön keskeneräisyydestä. On kuitenkin edelleen omistajien tahotilana, että Nordlabin toiminta voitaisiin yhtiöittää. Yhtiöittämistä on pidetty NordLabin kannalta tarpeellisena mm. sen takia että se on hallinnollisesti yhtymämuotoista toimintaa kevyempää ja sopisi näin paremmin NordLabin kaltaiselle pienemmälle organisaatiolle. Lisäksi on tunnistettu, että yhtiömuotoinen toiminta mahdollistaisi mm. kannustavammat palkkausjärjestelmät ja -tavat, jotka tulevat korostumaan kun asiantuntijoiden saatavuus edelleen heikkenee tulevina vuosina.

Lakiesityksen mukaan yhtiö kuitenkin rinnastettaisiin sote-järjestämislain 2§ mukaisesti yksityisiin toimijoihin ja arvioitaessa pystyykö hyvinvointialue huolehtimaan kaikissa tilanteissa järjestämisvastuunsa toteuttamisesta, ei julkisomisteista yhtiötä laskettaisi osaksi hyvinvointialueen omaa palvelutuotantoa. Käytännössä nämä lainkohdat rajaisivat NordLabin yhtiöittämisen mahdollisuuden pois.

22.03.2021

Valtakunnallinen yhteistyö

Tällä hetkellä NordLab ostaa alihankintana eräitä laboratoriotutkimuksia muilta Suomen julkisomisteisilta laboratorioilta. Tämän on mahdollistanut sidosyksikköasema, joka ei enää uuden lain myötä olisi mahdollinen. Kyseessä ovat tutkimukset, joiden tuottaminen kaikissa Suomen julkisomisteisissa laboratorioissa ei ole mahdollista laadun, osaamisen ja/tai kustannusten takia tai koska toimintoja on lakisääteisesti keskitetty. NordLabin potilasturvallisuuden ja huoltovarmuuden kannalta olisi tärkeää, että omaa tuotantoa täydentämään voidaan hankkia laboratoriotutkimuksia muilta julkisomisteisilta laboratoriolta, Suomessa tehtyinä palveluina.

Muutosehdotus

Em. perusteilla esitämme, että Hyvinvointialueilla tulisi säilyä mahdollisuus palveluiden tuottamiseen yhtiömuotoisena siten, että julkisomisteista osakeyhtiö- tai osuuskuntamuotoista toimintaa ei rinnasteta yksityisiin toimijoihin ja hyvinvointialueiden omistamien ja ohjaamien yhtiöiden sekä osuuskuntien palvelutuotanto pitäisi laskea osaksi hyvinvointialueen omaa palvelutuotantoa, järjestämiskyvykkyyttä ja riittävää omaa palvelutuotantoa arvioitaessa.

Ehdotus uudeksi 2 momentiksi lain sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 12 §:ään (tai vaihtoehtoisesti uudeksi 3 momentiksi 8 §:ään):
Hyvinvointialue voi tuottaa asiakkaalle annettavia sosiaali- ja terveyspalveluja hankkimalla niitä omistamaltaan tai usean hyvinvointialueen yhteisesti omistamalta yhtiöltä, osuuskunnalta tai muulta yhteisöltä, jos se on perusteltua tehtävien tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi. Mikäli hyvinvointialue yksin tai yhdessä muiden hyvinvointialueiden kanssa käyttää määräysvaltaa yhteisöön samalla tavoin kuin omiin toimipaikkoihinsa, hyvinvointialueen omistamalta tai usean hyvinvointialueen yhteisesti omistamalta yhteisöltä hankittavat palvelut rinnastetaan hyvinvointialueen omaan palvelutuotantoon arvioitaessa, pystyykö hyvinvointialue huolehtimaan kaikissa tilanteissa järjestämisvastuunsa toteuttamisesta.

Lisätietoja antavat:

Tuija Männistö, johtava lääkäri, NordLab

Anne Piikivi, toimitusjohtaja, NordLab